

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ*

Ἐκ τοῦ Α' τόμου σ. 636 ἀποσπῶμεν τὰ ἑξῆς βιβλιογραφικά, διαφωτίζοντα ἐπαρκῶς πολλὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῆς συγγραφικῆς δράσεως τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«*Υπόμνημα ἀναγκαζον πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, διὰ τὸ βιβλίον Γυμνάσματα πνευματικὰ κολουύμενον καὶ τὸ περὶ μιμήσεως Χριστοῦ εἰσι Λατίνων δυτικῶν ποιήματα ὡς εἰς τὰ βιβλία Μελετίου Ἀθηνῶν Ἐκκλ. ἱστορίας φαίνεται, ἵνα, μὴ πλανῶνται οἱ τὰ βάθῃ τοῦ Σατανᾶ μὴ εἰδότες εὐσεβεῖ.*»¹.

Μὴ θαυμάσης, ἀγαπητέ, ἐὰν καὶ εἰς βιβλία τινὰ κακοδόξων πονήματα εὐρίσκονται πολλὰ ὠφέλιμα διηγήματα πρὸς ὀφθίμωσιν ἐναρέτου πολιτείας, ὅτι ἐν ἱερῶν εὐαγγέλιον εἰς ὅλα τὰ διάφορα σχίσματα τῶν καλουμένων χριστιανῶν εὐρίσκεται ἀπαραύτρωτον, καὶ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων ἐρ<ρ>ανίζόμενοι ἀπὸ συγγράμματα δυτικῶν ἔλλογίμων καὶ ὅσα ἀδογματίστως εὐρίσκονται ἐν ἐκείνοις, συλλέγουσι καὶ μεταφέρουσιν εἰς τὰ ἑαυτῶν συγγράμματα καὶ λόγους· ἀδύνατον ὅμως εἶναι ὁποῦ νὰ μὴ εὐρίσκεται συμπεφυρμένος καὶ ὁ ἴος τῆς ἐκείνων κακοδοξίας, διότι οὐ δύναται δένδρον ἄκαρπον ποιῆσαι σύκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυῶσι σταφυλὴν κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου.

Καὶ τοιοῦτον βιβλίον ὑπάρχει τὸ *περὶ μιμήσεως Χριστοῦ* καλούμενον, κἄν λίαν ψυχοφελ[ε]ς καὶ ὠφέλιμον φαίνεται εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα καὶ εἰς ὑποδοχὴν στερεᾶς τροφῆς κατὰ τὸν ἀπόστολον. Αὐτὸ τὸ βιβλίον εἶναι ποίημα Λατίνου διδασκάλου τινός, *Θωμᾶ Ἀκέμπη*, βέλγου τὸ γένος, ἦτοι ἐκ τοῦ Βελγίου καταγομένου, ὅστις ἤκμασε κατὰ τὸ 1607 ἔτος κατὰ τὸν γεωγράφον *Μελέτιον*, ὁ ὁποῖος (ὡς γράφει ὁ Μελέτιος εἰς τὴν καταγραφήν τῶν [ἐπι]σοφία ἀκμασάντων ἀνδρῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν) ἔγραψε περὶ μιμήσεως Χριστοῦ βιβλία τέσσαρα τυπωθέντα εἰς ἓν τεῦχος ἐν Ἀντου-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σ. 180.

1. Τοῦ χρόνου προϊόντος ὁ *Ἁγιορείτης Νικοδήμος* ἀποκαλύπτεται ἐν τοῖς πλείστοις ἔργοις αὐτοῦ ὡς ἄπλοῦς μεταφράστης καὶ δὴ ὀθνεῖων συγγραφῶν. π. χ. Marcel Viller' περὶ τοῦ Combat spirituel τοῦ Scoroli πραγματευόμενος ἐν Revue d' ascétique et de mystique (Ἀπρὶλ. 1924 Πρωλ.), ἀναφέρει ὅτι ὁ *ἀόρατος πόλεμος* μεταφράσθη ἐντεῦθεν καὶ ἐκ τοῦ Sentier du Paradis (πρὸβλ. ἐκεῖ καὶ ἄλλας μεταφράσεις τοῦ Νικοδήμου).

ερπεία πόλει τῆς Εὐρώπης, καὶ ἄλλα τινὰ ὁμοῦ. Κάποιος δὲ τῶν ἡμετέρων ἀνατολικῶν ἐραστῆς τοῦ βιβλίου γενόμενος μετέφρασεν αὐτὸ εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸ ἀνωνύμως οὐ τὰ μὲν πολλὰ ὠφέλιμα ὄντα, **τὰ περὶ συνεχοῦς μεταλήψεως ἔδωσαν αἰτίαν μαρροῦ ζήλου εἰς πολλούς**, ὥστε καὶ ὁ **Νικόδημος** ἴδιον πόνημα περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἐξέδωκεν, ὥστε ἐξῆψε μαρρὸν ζῆλον εἰς φαρτρίαν κινούμενον, περὶ οὗ οὐκ ἔστι νῦν ὁ λόγος. Τοῦτο δὲ ἔστι γέννημα φρατορικῶν πάθους πολλάκις τῆς ἡμέρας εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν καὶ ἄλλην τράπεζαν λειτουργούντων, καὶ ὅπου ἂν εὐρεθῶσιν εἰς οἶκον κοινόν, ἵνα μὴ λείψῃ ἢ καθημερινὴ λειτουργία αὐτῶν. καὶ εἰς τοῦτο πολλοὶ τὴν σήμερον ἡμέτεροι ἐνθουσιασμένοι εἰσι νὰ μὴ λείψῃ καθεκάστην ἢ λειτουργία.

σ. 636. **Περὶ τοῦ βιβλίου Γυμνάσματα πνευματικά** [διὰ Νικόδημου ἐκδοθέντος τύποις]. Εὐρίσκεται περὶ τούτου τοῦ βιβλίου ἀνακάλυψις εἰς τὸν νεοτυπωθέντα Δ' τομ. τῆς Ἐκκλ. ἱστορίας σελ. 233, ὅτε ὁ **Ἰγνάτιος Λουῖλας** πατριάρχης Ἰσπανίας, Λατίνος (καθὼς καὶ ἐν Ἑνεταῖς ἔχουσι πατριάρχην οἱ Λατῖνοι). οὗτος ἐν ἔτει 1534 ἔγινε πρῶτος ἐφευρετῆς τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν (γιεζουβίτων) καὶ πλανηθεὶς ἀπὸ τοῦ δαίμονος εἰς ἀπατηλὰς θεωρίας φανταστικῶς, ὅπου τοῦ ἐδείκνυον, οὐχὶ ἐκ θείας ἀποκαλύψεως καὶ ἀπραγῆς ὑψηλῆς, ἀληθοῦς θεωρίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ πονηροῦ πνεύματος πλανώμενος. οὗτος ἔλθων εἰς ἔκστασιν ὀκτὼ ἡμέρας, ὡς συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν ἐσύνθεσε βιβλίον καλέσας αὐτὸ **Γυμνάσματα πνευματικά**. Τοῦτο μετέφρασεν εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον ἀνωνύμως τις, ὅπερ εὐρὼν ὁ Νικόδημος, προσθέσας καὶ αὐτός, ὅσα ἔδοξεν αὐτῷ **περὶ ἀνατροφῆς τοῦ Κυρίου**, ἐξέδωκεν εἰς τύπον· ἐνθα κατὰ τὴν δόξαν τῶν Λατίνων **δεσπόζους καλεῖ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Κυρίου ἦτοι τέκτονας** (ντεσπόζο γὰρ λέξις Ἰταλικὴ ἔστι τὸ ἐκ ξύλων γεγλυμμένων κουβούκλιον δηλοῦν)· ἔχουσι γὰρ οἱ Λατῖνοι μίαν μικρὰν ἐκκλησίαν εἰς Ναζαρέτ, ἣν εἶδομεν, τὴν ὁποίαν μαρολογοῦσιν, ὅτι ἦτο τὸ ἐργαστήριον τοῦ θεοπάτορος **Ἰωσήφ**, ἐνθα εἰργάζετο τὴν τεκτονικὴν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν παιδίον ὄντα. δεικνύουσι καὶ ἕτερον ναὸν αὐτῶν λέγοντες, ὅτι νὰ ἦτον ἢ συναγωγὴ ἐκεῖνη, εἰς ἣν ὁ Κύριος εἰσελθὼν ἐν τῇ ἡμέρῃ τῶν σαββάτων ἠνοίξε τὸ βιβλίον τοῦ **προφήτου Ἡσαίου**, καὶ εὔρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἔνεκεν ἔχρισέ με κτλ.» ἔχουσι καὶ μοναστήριον τοῦ ὁποίου ὁ ναὸς λέγουσιν, ὅτι ἦτον ὁ οἶκος τοῦ Ἰωσήφ, εἰς ὃν εὐηγγελίσθη ἡ Θεοτόκος. καὶ ὅτι μὲ τὴν φωνὴν τοῦ ἀγγέλου ἐξεκόπη εἰς στίλος λίθινος καὶ μένει βασταζόμενος ἀπὸ

τὸν ἄνωθεν μέγαν λίθον τοῦ σπηλαίου, κάτωθεν δὲ κρεμάμενος, ὃν καὶ ἡμεῖς εἶδομεν. μονόλιθον γὰρ ὃν τὸ σπήλαιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου ἐλαξεύθη ὁ στύλος. Περὶ τούτου τοῦ οἴκου μυθολογοῦσιν, ὅτι ὅτε αὐτοὶ ἐκράτουν τὴν Παλαιστίνην καὶ ἤλθισαν οἱ Ἀγαρηνοὶ καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς ἐκεῖνοι, **δοράτως ἐσηκώθη ὁ οἶκος ἐκεῖνος τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἐφέρθη εἰς Ἴταλίαν!** καθὼς ὁ ἅγιος **Ἀβέγκιος** ἐμετάθεσε τὸν μονόλιθον ἐκεῖνον βωμόν· καὶ τοῦτο ἔχουσι διὰ μέγιστον θαῦμα. Τὸ δὲ ἀληθὲς ἔχει οὕτως: ὅτι ὅτε ἔμελλον οἱ Ἀγαρηνοὶ πορθῆσαι¹ τὰ μέρη ἐκεῖνα, προλαβόντως οὗτοι ἔλαβον ὅλην τὴν ὕλην τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἐκείνου καὶ βαλόντες εἰς πλοῖα μεγάλα ἀπὸ Πτολεμαΐδος ἔφερον σ. 637 εἰς Ἴταλίαν, καὶ ὑποδόμησαν ἐκεῖσε τὸν αὐτὸν ναὸν ἀπαρράλλακτως ὡς εὐρίσκετο καὶ ἐν τῇ Ναζαρέτ. Τὰ αὐτὰ μωρολογοῦσι καὶ ἐν τῇ ἁγία Βηθλεέμ εἰς ἓν σπήλαιον, ὃ ἔχουσι οὗτοι ναόν, ὅτι ἐν αὐτῷ κοιμωμένου τοῦ δικαίου Ἰωσήφ φανείς ὁ ἄγγελος εἶπεν², τοῦ παραλαβεῖν τὸ παιδίον Ἰησοῦν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγειν εἰς Αἴγυπτον. σὺν τῇ φωνῇ [δὲ] τοῦ ἀγγέλου ἠνοίγη ἡ ὄροφὴ τοῦ σπηλαίου, ὡς ἤδη φαίνεται ἀνεωγμένον ἄνωθεν, καὶ **δοσις εἰσέλιθῃ καὶ ἐξέλιθῃ ἐν αὐτῷ τεσσαρακοντάκις ἀφένονται πασαι αἱ ἀμαρτίαι αὐτοῦ**. ἔχουσι καὶ ἄλλον ναὸν ἐν τῇ πόλει Βηθλεέμ, εἰς τὸν ὁποῖον λέγουσιν ὅτι εὔρον οἱ μάγοι τὸ παιδίον Ἰησοῦν μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστής.

Ἐπιτομὴ τῶν ἐπισημάτων καὶ οὐκ ἀλήθεια δῆλον ὅτι ἡ καταδρομὴ τῶν Ἰουδαίων, ἦν παρὰ **Οὐσεπείανου καὶ Τίτου** καὶ ἄλλων Καισάρων Ῥώμης ἐδοκίμασαν, ἠφάνισε παντελῶς τὰ τοιαῦτα λείψανα τῶν τοιούτων οἰκιῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐνέμενε λίθος ἐπὶ λίθου. μόνοι δὲ οἱ τόποι ἐκεῖνοι τῷ ὄντι σώζονται ὡς ἀμετάβατοι ὄντες, οἱ δὲ παμπόνηροι Φραγκισκάνοι ἀπατῶντες τὸν ἄπλοῦν λαὸν τὰ τοιαῦτα ἔπλασαν. τὰ ὁποῖα **εὐρών δὲ Νικόδημος εἰς κτησιν ἰδίου βιβλίου ἐδησάρισεν καὶ βιάζων τὸ ὄρθον τῆς ἱστορίας** περὶ τοῦ βασιλέως Δομετιανοῦ, ἵνα στήσῃ τὸν λόγον του, ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ Κυρίου τὴν τεκτονικὴν εἰργάζοντο, γράφει ψευδῶς, ὅτι ὁ Δομετιανὸς ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτε ὁ Τίτος ταῦτα κατέσκαψε θέλων ἀφανίσει (τὸ γένος τοῦ Δαβὶδ) [ἐζήτησε καὶ] ἤλθον οἱ συγγενεῖς τοῦ Κυρίου (ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι διεσπάρησαν πανταχοῦ) καὶ ἰδὼν τὰ τυλώματα τῆς τεκτονικῆς (ψευδὸς προφανές) ὅτι ἐκ τοῦ ἀρότρου τῆς γεωργικῆς ὡς γεωργοὶ ὄντες καὶ οὐχὶ τέκτονες κατὰ τὸν **Μιχαὴλ Γλυκᾶ**) ἀφῆκεν αὐτούς.

1. πορθῆναι.

2. καὶ εἰπών.

αὐτὰ καὶ ἄλλα γράφει **δ Νικόδημος**, καὶ ὅτι ὑδραγωγέι καὶ ἐξυλοφόρει ὁ Κύριος ἀπὸ κοιλίας αὐτοῦ **σοφιστομανίσματα** τῷ ὄντι, ἅπερ οἱ θεῖοι εὐαγγελισταὶ δὲν ἰστόρησαν. ἀλλ' οὐδὲ οἱ θεῖοι πατέρες. Τὸ δὲ ἀληθές, καθὼς ὁ ἱστορικὸς **Μιχαὴλ Γλυκᾶς** γράφει, ἔχει οὕτως: Ὁ Δομιτιανὸς ὑποπτευθεὶς μήπως καὶ βασιλεύσῃ τις ἐκ τοῦ γένους Δαβὶδ κατὰ τὰς προρρήσεις τῶν προφητῶν καὶ ἀπωλέσωσιν οἱ βασιλεῖς τῆς Ῥώμης τὸ βασιλεῖον κράτος, ἐζήτησε νὰ εὐρεθῶσιν οἱ ἐκ τοῦ γένους Δαβὶδ καταγόμενοι. καὶ εὐρόντες αὐτοὺς οἱ Ἰουδαῖοι βιασθέντες παρέστησαν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ ἔκει εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὰ ὁποῖα ἦσαν τότε παντέρημα. ἦσαν δὲ οὗτοι γεωργοὶ δουλεύοντες τὴν γῆν, χωρικοὶ ἀνθρωποὶ καὶ [σ. 638] ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς εἰπεῖν περὶ τοῦ προσδοκωμένου βασιλέως· οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ Κυρίου δὲν εἶναι ἐπίγειος τοῦ βασιλεῦσαι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἀλλὰ οὐράνιος μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν αἰώνων. εἶτα ἔδειξαν τὰς χεῖρας αὐτῶν ῥοζώδεις οὖσας¹ καὶ τυλώματα ἐχούσας² ἐκ τοῦ δικελλίου (τζαπίου) καὶ ἀλειρίου, ὁποῦ ἐδούλευον τὴν γῆν γεωπόνου ὄντες καὶ οὐχὶ τέκτονες. οὕς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ λυπηθεὶς αὐτοὺς ἀπέλυσε δουλεύει τὴν γῆν. ταῦτα εἰσι τὰ ἀξιόπιστα.

Ταῦτα, ἀδελφοί, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθείας γράφομεν· καὶ μὴ νομίση τις ὅτι ὀλίγη πλάνη νὰ εἶναι τὸ τοιοῦτον σχίσμα. ὅτι ἡ Ἐκκλησία τότε ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς τοιαύτης διαφορᾶς μαθοῦσα τὰ περὶ αὐτῆς, οὐχ ὡς εἶχεν ἐξ ἀρχῆς τὸ πρᾶγμα, οὔτε ἐβάθυνεν εἰς τὴν πολύπλοκον ταύτην τοῦ Σατανᾶ πλάνην καὶ διαίρεσιν τῆς εὐσεβείας. Οὔτε ἐξιχνίασε³ κατὰ βάθος τὴν συντρέχουσαν δόξαν, ἀλλ' ἐνόμισε τὸ πρᾶγμα εὐτελές καὶ καταγέλαστον. καὶ ἰδοὺ παρῆλθον ἤδη ἑκατὸν ἔτη καὶ νομὴν ὡς γάγρανα λαμβάνει, καθὼς ἡ πλάνη τῶν Ῥασκολνίκων ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ, καὶ ὅλος ὁ ἀγὼν αὐτῶν ἀποβλέπει εἰς τὸ [νὰ] ἐκλύωσι πρὸς τὴν οἰκείαν δόξαν ὅλην τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ αἰρέσεις. λέγουσι δὲ τινες ἀπερισκέπτως, ὅτι ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς τῶν ὀρθοδόξων πατέρων καὶ συνόδων διηρέθησαν εἰς τοσαύτας αἰρέσεις⁴ οἱ χριστιανοί. ἀλλ', ὦ οὗτοι, ἐὰν ἦτον νὰ μὴν ἀντιστῶσιν οἱ ὀρθόδοξοι κατὰ τῶν κακοδόξων, ἀνάγκη ἦτο νὰ δεχθῶσι κάθε πλάνην αἰρέσεων⁴, καὶ οὕτω νὰ εἶναι εἰρήνη μὲ αὐτούς, ὅτι ἐκεῖνοι καὶ μὲ θαύματα, ὁποῦ εἶδασιν καὶ μὲ λόγων ἀποδείξεις ἔμειναν καὶ μένουσιν εἰς τὴν πλάνην αὐτῶν. ὅθεν διὰ νὰ εἰρηνεύσωμεν μὲ τοὺς παπίστας ἀνάγκη εἶναι νὰ δεχθῶμεν τὰ τῶν Λατίνων, ὡσαύτως καὶ τὰ τῶν Λουτέρων καὶ λοιπῶν. Βλέπε δὲ καὶ περὶ τούτων τί γράφει **Ἄθανάσιος ὁ Πάριος** «Μὲ λύπην μας λέγομεν, ὅτι ἡ μάχη αὕτη περὶ τῶν μνημοσύνων δὲν ἔπαυσεν ἀλλὰ μάλλον ἀθέανει, ἐπειδὴ καὶ δὲν πείθονται (ἡμεῖς δηλαδὴ) οὔτε ὑπακούουσιν⁵ εἰς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τοῦ μὴ ποιεῖν μνημόσυνα ἐν τῇ Κυριωνύμῳ ἡμέρᾳ κλ. «ὥστε ἡμᾶς θέλουσιν ὑπαχθῆναι εἰς τὴν ἐκείνων φρενοβλαβῆ δόξαν. πλὴν εἶθε νὰ ἦτον αὕτη μόνη

1. ὄντας.

2. ἔχοντας.

3. καὶ ἐξιχνίασει

4. αἰρέσεις.

5. ὑπακούωσιν.

ἡ διαφορὰ καὶ οὐχὶ ἄλλη. ἀλλὰ τὸ *χειρίστον εἶναι τὸ νὰ κοινωνῶ-
σιν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὸ ὅποτον ἔχει κεκρυμμένον ἰὸν τὸ
διαλύεσθαι τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καθὼς καὶ ἡ λοιπὴ
βρωσίς. ἔθεν καθὼς καθ' ἑκάστην ἔὰν μὴ φάγομεν οὐ ζῶμεν,
οὕτω καὶ ἔὰν μὴ κοινωνῶμεν καθ' ἑκάστην οὐ σωζόμεθα.* καὶ
τοῦτο εἶναι τὸ κεκρυμμένον ὑπ' αὐτῶν μυστήριον, περὶ τοῦ ὁποίου
ἔγινεν ἡ μεγάλη λογοτριβὴ καὶ κρισιλογία [σ. 639] εἰς τὴν κοινότητα
κατὰ τοῦ *μακαρίτου Θεοδορητου* περὶ τῆς ἀνοίξεως τῆς πολυθρῦλ-
λήτου ἐκείνης ἐπιστολῆς. ὅτι ὁ δεινὸς *Νεόφυτος* ἀρχηγὸς τοῦ τοιούτου
σχίσματος ἐφοράθη¹ εἰς Δακίαν διάγην, ὅτι ἐβίασεν ἕναν ἀπλοῦν ἱερέα
λειτουργοῦντα τοῦ παραχωρῆσαι αὐτῷ ὅλον τὸν ἅγιον ἄρτον μονονοῦχι
κοινωνῆσαι, ὃ καὶ ἐποίησεν ὁ ἱερεὺς ὡς ἀπλοῦς καὶ ἀπόνηρος ὢν. διὸ
καὶ ἐκινήθη τις περὶ τούτου ποιῆσαι *κάποιον πόνημα* ὅπερ μαθόντες
οἱ τούτου ὁμόφρονες κατεταράχθησαν καὶ κρίσιν κατὰ τοῦ *Θεοδορη-
του* ἐποίησαν· οἱ δὲ πατέρες μὴ βαθύνοντες εἰς τὸ δράμα τὸν μὲν ἀνεύ-
θυνον κατέκριναν τοὺς δὲ ὑπευθύνους ἐδικαίωσαν, ἀλλ' ἀντ' ἄλλων
ἀπολογουμένων. ἡ δὲ ἀλήθεια ἔχει οὕτως, ἦν σημειοῦμεν πρὸς ἀσφά-
λειαν τῶν ποθοῦντων τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν.

ΕὐΛΟΓΙΟΣ ΚΟΥΡΙΑΔΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΟΥΡΥΤΣΑΕ

1. ἐφοράθη.